

Kanttekeningen “Gelders Plussen Systeem” (GPS)

28 oktober 2015

Van: Stichting Gebiedsgroep Landbouwontwikkelingsgebied Beemte Vaassen en omgeving
Adres: Ganzenebbeweg 3 8171 LL Vaassen

Inleiding

In de Statenbrief “Het Gelders Plussen Systeem; uitwerking van het omgevingsbeleid” (29 sept 2015), annex de “Notitie Uitgangspunten Gelders Plussen Systeem, inclusief de pilotbijdragen van LTO, FoodValley en Achterhoek, alsmede de reactie van de GGD op het Plussen Systeem, presenteert de Provincie – binnen de kaders van de omgevingsvergunning - een systeem om de Intensieve Veehouderij (IV) te verduurzamen. Met als uiteindelijk doel : “ *een concurrerende veehouderij die goed is voor mens, dier en omgeving, die bijdraagt aan een vitaal en leefbaar platteland en die steunt op een breed maatschappelijk draagvlak*” (pag 2)

De basis voor het GPS is, in tussenstappen, gelegd in de Statenbrief van 8 aug 2011 gerelateerd aan de ‘maatschappelijke dialoog megastallen’, met daarin de conclusie dat een verdere uitbreiding gerechtvaardigd is mits gezien als een duurzaamheidsopgave voor de IV (uitgangspunten beleid pag 12)

In de daarop volgende Motie van 28 sept 2011 zijn de richtlijnen voor het verdere duurzaamheidsbeleid o.a. als volgt aangegeven:

- Omschakeling van een kostprijsgedreven veehouderij naar een kwaliteitsgedreven veehouderij conform Verbond van Den Bosch (2) ;
- De basis eisen zijn dierenwelzijn, -gezondheid, volksgezondheid, milieu en landschappelijke inpassing (3,5) ;
- Schaalvergroting mag niet ten koste gaan van de leefbaarheid op het platteland (6) ;
- Het faciliteren van ketengestuurde initiatieven.

In een daaropvolgend agendavoorstel van 25 jan 2012 wordt het gewenste resultaat van de verduurzaming verbonden aan het tijdsbestek 2012-2020.

Als kaderstelling vanuit de Provincie worden vijf nader uit te werken kaders aangegeven:

- Visie “Uitvoeringsagenda Duurzame veehouderij”
- Idem, de mogelijkheden van het “Verbond van den Bosch”
- Standpunt inzake het bouwblokbeleid
- Oplossing knelpunten mestverwerking
- Standpunt inzake kavelruil en weidegang

Daaropvolgend zijn in de Statenbrieven van 11 april 2012 en van 7 november 2012 de uitwerkingen voor de nieuwe Gelderse Omgevingsvisie vastgelegd. In de laatste brief wordt nadrukkelijk de link gelegd met de “Uitvoeringsagenda Duurzame veehouderij” . *Landelijk* werden eerder al - in de Kamerbrief van 16 jan. 2008 “Toekomstvisie op de Veehouderij” - dezelfde kaders voor een duurzaamheidsbeleid veehouderij beschreven als in de recente Statenbrief. Toen ook al werd een ‘duurzaamheidssprong’ (thans “versnelde transitie”) noodzakelijk geacht om het maatschappelijk draagvlak IV een nieuwe impuls te geven.

In de erna opgestarte brede maatschappelijke discussie over megastallen (rapport Alders dec 2011) werd de diversiteit in draagvlak in kaart gebracht, doch in het vervolg weggemasseed naar een nieuw duurzaamheidselan.

Een zeer serieuze poging om een duurzame veehouderij in concrete doeleinden te beschrijven was de presentatie - in *convenant* met alle belanghebbenden - in 2009 van de "Uitvoeringsagenda Duurzame Veehouderij" (UDV) met geoperationaliseerde doelen voor 2015 en 2023 en een daaraan gerelateerde 'Maatlat'. In de Statenbrief 11 april 2012 "Duurzame veehouderij: ruimtelijke zonering" wordt deze Agenda "*het richtinggevende kader*" genoemd voor de actuele ondersteuning naar een duurzame veehouderij (pag 3) . Het UDV streeft naar een 'integraal duurzame 'Nederlandse veehouderij' door verduurzamingsdoelen te stellen op de thema's fossiele energie, klimaat, soortenrijkdom, fosfaat, bodemkwaliteit, water, diergezondheid en-welzijn, volksgezondheid, relatie met de lokale omgeving, rentabiliteit, gezonde arbeid, innovatie.

Dit alles heeft gedeeltelijk een verdere doorwerking gevonden in de nieuwe Gelderse Omgevingsvisie. En in de opdracht erna aan de Ged. St. om een beoordelingssysteem uit te werken dat de groei van de veehouderij in de toekomst kan reguleren.

De kern van het uitgewerkte beoordelingssysteem is dat verduurzaming wordt gekoppeld aan omvang van de bouwlocatie, volgens een tweesporenbeleid:

- Eerzijds de ontwikkelingsruimte IV niet beperken (economisch belang)
- Anderzijds het verbinden van de vergroting van de ontwikkelingsruimte aan bovenwettelijke voorwaarden (plussen op kwaliteit) , op lokaal niveau.

Verondersteld wordt dat deze spagaat gerealiseerd kan worden in een nieuwe cultuur, de zgn. '*uitnodigingsplanologie*'.

Achterliggende gedachte: "Nieuw beleid vereist *draagvlak*" (Notitie pag 4)

Dit wordt allereerst ingevuld als 'draadvlak bij veehouders' . De drie uitgezette pilots bevestigen dit. Bewoners/burgergroeperingen zijn hierbij niet betrokken.

Onderstaande kritische kanttekeningen zien we dan ook als een poging het burgerperspectief er **nù** meer bij te betrekken.

0. Bij wijze van samenvatting:

In vervolg op een hoop duurzaamheidsretoriek IV vanaf begin 2000, schaaft het Gelders Plussen Systeem (GPS) zich daar naadloos bij aan.

Heel veel 'elan', maar weinig doortastendheid!

Om in 'de geest van' een bekend pedagogisch kinderliedje te blijven:

"De paden op, de lanen in, vooruit met flinke pas.

Met stralend oog en blijde zin.

En goed gevulde tas.

De Zonne lacht ons vrolijk toe. Ons groet der vooglenzang.

En wij worden vast niet moe. Al wand'len w'uren lang.

Tra-ta-ta-ta bom, bom, tra-ta-ta-ta bom, bom.

Al wand'len w'uren lang"

(Kinderliedje 1e couplet)

Wanneer de Provincie met een document ('een goed gevulde tas') was gekomen met daarin concrete omschrijvingen van :

- * Wat we dienen te verstaan onder een 'duurzame veehouderij' in relatie tot het GPS, inclusief een weging van de relevante thema's ;
- * Welke duurzaamheid bevorderende thema's (verplicht) centraal worden gesteld in het GPS;

- * Hoe het GPS zich verhoudt tot lopende verduurzamingsafspraken zoals de UDV en de Cie van Doorn.
- * Wat het betekent voor de geloofwaardigheid van het duurzaamheidsstreven in de Veehouderij dat de huidige veehouderijpraktijk niet aan de verduurzamingsoperatie behoeft deel te nemen;
- * Welke systeem-veranderende 'tools' worden ingezet om de beoogde 'versnelde' transitie ook daadwerkelijk te bevorderen ;
- * Hoe de term 'ontwikkelingsgericht werken' naar inhoud en tijd dient te worden opgevat binnen het GPS ;
- * Hoe het GPS zich concreet verhoudt tot de (on)mogelijkheden huidige regelgeving IV , inclusief jurisprudentie ;
- * De precieze 'bovenwettelijke voorwaarden' naar thema en duurzaamheidsniveaus ;
- * De betekenis en inhoud van het beoogde 'maatschappelijk draagvlak' voor de onderscheiden doelgroepen agrariërs, burgers, natuur ,
En in het bijzonder waarom de legitimering 'lokaal draagvlak' beperkt blijft tot 3 a 5 omwonenden;
- * Waarom bij het ontwikkelen naar een nieuw GPS 'in samenspraak met betrokken partijen' bewonersgroepen niet zijn vertegenwoordigd ;

Daarbij:

Er een concreetheid bevorderende terminologie wordt gebruikt i.p.v. weinig transparante omschrijvingen als : niet vinken, maar vonken ; uitnodigingsplanologie; co-creatie en gevorderde co-creatie; aangaan van de dialoog ; de opzet is om...; inspireren tot...; termen ,die 'nergens tot overal' naar kunnen verwijzen,

dàn is het nu volgende overbodig om te lezen!

We vrezen echter dat de hele opzet van het GPS is bedoeld om de verdere schaalvergroting van de veehouderij allereerst veilig te stellen. En dat het aan de verdere uitbreiding gekoppelde duurzaamheidselan vooral dient – naar analogie in de beleggingswereld - als 'window dressing' om de verontruste burgers en buitenlui gerust te stellen : Onze economie kan niet zonder de IV, maar het komt goed !

1. Het maatschappelijk draagvlak IV voor het GPS wordt vooralsnog vooral nagestreefd via een 'ambitieplanologie'

De kritische schaalgrootte-dialoog (rapport Alders 2011) heeft niet geresulteerd in een inperking van de IV . Verdere Schaalvergroting IV wordt om economische redenen - agrofood als pijler onder de economie, c.q. behoud van goede concurrentiepositie – onvermijdelijk geacht. De megalomane trekken in de veehouderij gaan dan ook onverminderd door.

Op dit moment zijn er in Nederland al minstens 115 bedrijven met meer dan 75000 varkens, met bovendien grote uitschieters naar boven. In Brabant zijn meerdere dorpen met een varkensdichtheid tussen de 150000 en 400000 varkens. Deze schaalvergroting is alom in de veehouderij. Ook in de tot voor kort bescheiden sector als de geitenhouderij.

Om de verdere schaalvergroting maatschappelijk geaccepteerd te krijgen was/is een charme-offensief noodzakelijk. Dat vereist een goede en inspirerende 'legitimering', een nieuwe ambitie. Een '*versnelde* verduurzaming', werd de 'nieuwe' 'license to produce'. Ambities moeten echter een geloofwaardig perspectief hebben. De Provincie tracht dit thans te bereiken door verdere schaalvergroting te koppelen aan de *voorwaarde* van een bovenwettelijke investering - het 'Gelders Plussen Systeem' (GPS) - dat de versnelde verduurzaming moet gaan bewerkstelligen.

Een op zich hoopvolle ontwikkeling !

Diezelfde overheid geeft echter tegelijkertijd daaraan tegengestelde signalen af door, bv.

vooruitlopend op de *veronderstelde* positieve effecten van de PAS, nagenoeg alle aanvragen in het kader van de Natuurbeschermingswet toe te kennen en de drie-jaars-limiet bij de toegekende vergunningen te schrappen.

De hoopvolle ontwikkeling wordt eveneens getemperd doordat in de brief ‘Het Gelders Plussen Systeem; uitwerking van het omgevingsbeleid’ (Statenbrief 29 sept 2015) alsmede in de parallelle Notitie, de ambitie en geloofwaardigheid nergens concreet worden uitgewerkt.

Wel wordt zijdelings verwezen naar drie pilots, niet om er eindelijk voortvarend beleid mee te maken maar om het eerst opnieuw te laten (ver)dwalen het pro-creatiebos. Na een zo'n lange aanloop als in de ‘inleiding’ beschreven achten we dit beleidsmatig een armoedig vervolg.

We vinden het dan ook een tekort aan beleidsinitiatief door nu eerst nog weer een discussie over de inhouden af te wachten (Notitie en Statenbrief pag 4)

Nergens wordt een poging tot verdere concretisering gedaan om de ambitie geloofwaardig over te laten komen. Sterker nog : de sector mag de keuzes eerst zelf aandragen.

Daarmee is het thans niet meer dan wat in de Kamerbrief uit 2008 als ‘ambitie’ om de IV te verduurzamen al werd beschreven.. Het GPS is het *zoveelste plan dat niet verder wil gaan dan een processchets van de te volgen weg* : Ontwikkelingsgericht, met als nieuw elan : Niet vinken, maar vonken !

De veesector zal niet treuren om dit vooruitschuif-beleid.

2. Als de ‘ontwikkelingsgerichte aanpak’ bedoeld is als instrument tot systeemverandering dan vraagt dit om een veel duidelijkere beschrijving.

Middel en doel moeten dan wel goed worden onderscheiden

Wanneer het begrip ‘ontwikkelingsgericht’ zo centraal wordt gesteld in *een versnelde transitie* naar een duurzame IV (Notitie pag 1) , is het zaak precies aan te geven wat er mee wordt bedoeld. De Statenbrief houdt dit vaag.

Het GPS beoogt een algehele cultuurverandering naar verduurzaming van de sector. Dit heeft de aard van een systeemverandering.

In de transitiekunde (systeemleer) betekent ‘transitie’ *“een radicale en structurele verandering in een maatschappelijk systeem waarvoor typische zo'n 20 tot 50 jaar nodig is”* (Jan Rotmans, 2012).

Wil het gebruik van de term ‘transitie’ in de stukken nu aangeven dat het aan te houden perspectief van het GPS minstens 20 jaar zal zijn ??

Betekent ‘ontwikkelingsgericht’ dan dat de sector zich binnen haar eigen ‘comfortzone’ mag ontwikkelen ? Of is een actiever sturend beleid noodzakelijk?

Of : Dat al dialogiserend, en maatwerkend bezien kan worden waar je uitkomt ?

Of : Dat generieke regels daarbij niet meer de richting bepalen maar het realiseren van kwaliteitsdoelen die de ondernemer zelf kan kiezen ?

Of betekent het dat de economische armslag doelen en tempo zullen bepalen?

Of is het van alles wat ?

Hoe kan beleid en bedrijfsuitbreiding transparanter en zorgvuldiger zijn (pag 1), wanneer de bedoeling niet duidelijker wordt aangegeven en het blijft bij mooie woorden die over een tijdje weer in de hype-mand verdwijnen.

Een gewenste ontwikkeling kan natuurlijk in ‘procesdoelen’ (activiteiten) worden beschreven. Maar zonder ‘productdoelen’ wordt het snel stuurloos of nog erger vrijblijvend. Middelen worden dan de doelen zelf.

Aan gebrek aan duidelijkheid over ‘einddoelen’ duurzaamheid kan het niet liggen (zie ‘inleiding’) . Waarschijnlijker is dat belanghebbenden zich per se (nog) niet willen binden, omdat de eigen belangen het meest gebaat zijn met uitstel en ‘vrijblijvendheid’ ! In alle

pogingen tot verduurzaming tot nu toe - bv. convenanten – is deze vrijblijvendheid voorwaarde geweest van de convenanten voor deelname!
 Het gevolg is dat afspraken niet worden gehaald.
 Waarom zouden we er dit keer dan wel in geloven?

3. 'Verduurzaming' wordt gelijkgesteld met de weg naar kwaliteit, zonder beide concreet te omschrijven en zonder enige referentie.

Wanneer 'kwaliteit' een centraal criterium is inzake de niveaubepaling van 'verduurzaming', dan dienen beide duidelijk te worden omschreven. Dat gebeurt niet, ook niet middels verwijzingen naar eerdere publicaties en/of reeds opgezette praktijken als bv de UDV (zie 'inleiding').

Evenmin wordt er gerefereerd, in ruimere zin, aan een 'duurzame verantwoorde samenleving'. Vanaf 1989! (VROM, Nationaal Milieubeleidsplan (NMP) is er veel ter duiding en monitoring van een *duurzame samenleving* verschenen. Het was een direct vervolg op het Brundlandrapport "Our common Future" (1987).

De in het NMP zelf gehanteerde 7 thema's zouden bv. een goed kader zijn om de verduurzamingsthema's van het GPS integraal aan te relateren.

En meer direct toegespitst op de veesector, een relateren aan de thema's uit de UDV en of de Cie van Doorn (zie 'inleiding').

De vraag moet dan zijn: Wat draagt het GPS bij – in het algemeen, maar ook per dit individuele bedrijf – aan de verduurzaming van de Nederlandse veehouderij

Nu de Provincie een poging doet verduurzaming te koppelen aan *de verplichtingen van een 'Omgevingsvergunning'* dient het kader van begrippen te meer helder te zijn!
 En dat is niet het geval!

Punt 5 in de Statenbrief (pag 6) stelt de vraag "wanneer biedt de ondernemer een voldoende plus". De brief geeft geen antwoorden, alleen vragen. Voor een beleidsstuk is dat uiterst mager! Pro-creatie is kennelijk een doel zelf.

In het dagelijks leven kom je onder de noemer van 'duurzaamheid' een scala aan als zodanig geclaimde producten en diensten tegen. Ieder pakt naar behoefte uit de ruif van People, Planet en Profit.

De ambitie van duurzaamheid en kwaliteit dient derhalve concreet te worden gemaakt. Wat bedoelen we er *hier* mee? Partners dienen immers met elkaar van dezelfde begripsinhoud uit te gaan.

Want:

De keuze van de thema's in het GPS, alsmede de normering, kan niet zonder de richtlijn van een operationeel omschreven begrip duurzaamheid.

Het GPS wil immers ruimte bieden aan *economische ontwikkeling in combinatie met een versterking van de kwaliteit / waarde* van het buitengebied.

In een bij de stukken gevoegde reactie van het LTO wordt gesteld dat de hele duurzaamheidsdiscussie in essentie gaat om " *verantwoord consumeren, verantwoord aanbod, en verantwoord produceren*". 'Verantwoord' staat hier kennelijk voor 'duurzaamheid' en 'kwaliteit'. Maar wat is 'verantwoord'!

En wanneer spreken we van (voldoende) kwaliteit? (punt 7)

Het GPS biedt in zijn huidige beschrijving geen criteria waarop beoordeeld kan worden (ook door burgers) of de omgevingsvergunning-aanvraag wel voldoende kwaliteit biedt? Ook door rechters? (zie verder punt 8).

En hoe moet een (buurt)'dialog' daar mee omgaan?

Het geboden perspectief dat dit alles nog door het pro-creatieve proces ingevuld gaat worden achten we niet erg geloofwaardig.

4. Monitoring verduurzaming gebeurt al vanaf 2000. Het GPS doet alsof het wiel opnieuw uitgevonden gaat worden.

Wat is er zo nieuw aan het GPS dat het een nieuw optimisme rechtvaardigt ?

Pogingen om een duurzaamheids transitie op gang te brengen zijn er in *concrete* vorm al vanaf 2010. Alle echter op basis van een 'inspanningsverplichting', opgeborgen in convenanten. Vrijblijvend in de praktijk. Alleen streefdata.

Nieuw is – en dat onderschrijven we op zich als een belangrijke stap – de opname in een *verplichtend* uitkomstenkader : regels en voorschriften Omgevingsvergunning.

Concreet zijn die echter in het geheel (nog) niet ! En vooralsnog is het juridisch perspectief zeer onduidelijk (zie punt 8)

In de ontwerpstukken van de Provincie is geen vergelijkende evaluatie opgenomen met de lopende verduurzamingsprojecten. Ze worden zelfs niet genoemd. Terwijl daar in een motie wel om was verzocht (zie 'inleiding')

De voorstellen doen nu vóórkomen alsof het bij het GPS om een 'schone lei' gaat. Of dat we vooral niet moeten denken dat het 'oude wijn in nieuwe zakken' is !

Of dat er toch geen lering uit valt te trekken voor het GPS.

Na het definiëren van duurzaamheid en kwaliteit had de tweede overweging daarom moeten zijn :

Wat hebben "De Uitvoeringsagenda duurzame Veehouderij" (UDV)- 2009-2023. Of "De Maatlat Duurzame Veehouderij". Of "Het Verbond van Den Bosch/Cie van Doorn" met "Al het vlees duurzaam" – 2011-2020, voor boodschap voor het (nieuwe) GPS ? Deze convenantproducten beogen al jaren lang de veehouderij te verduurzamen. De deadlines zullen echter bij lange na niet gehaald worden. (4^e vervolgrapportage UDV oct 2013 m.n. hoofdstuk 6) .

Ondertussen gaat de schaalvergroting gewoon door! Op onvoldoende duurzaamheidscriteria.

Ambities m.b.t. verduurzaming zijn kennelijk moeilijk te realiseren. Of dient het allemaal niet zo serieus te worden genomen!

Waarom zouden we er nu wel in geloven en de IV enkel op basis van ambitie zoveel draagvlak geven dat ze zorgvuldig omgaan met de dieren en de leefbaarheid van het platteland

5. De realiteit is dat alleen een integrale aanpak de verduurzaming kan bevorderen, doch dat de ketenpartijen zich vooralsnog achter elkaar verschuilen

Een vergelijk met de genoemde convenanten laat in ieder geval een wezenlijk aspect zien van 'verduurzaming' dat in het GPS onbesproken blijft :

De UDV en Den Bosch gaan ervan uit dat verduurzaming alleen bewerkstelligd kan worden binnen *de totale voedselkolom: producent, consument en winkelketens* . (*ketengerichte benadering*) (Vgl fig 3.9 in Balans van de Leefomgeving 2012) .

De Provincie wil ons doen geloven dat een succesvolle opzet van het GPS kan lukken onafhankelijk van successen in een ketenbenadering.

De ruimte en bereidheid tot financiële investering m.b.t. het GPS zal bv. sterk afhankelijk zijn van de vorderingen binnen de 'ketenbenadering'

In ieder geval wordt niet aangegeven wat de (beoogde) bijdrage van het GPS aan de 'ketenbenadering' kan zijn en omgekeerd. Zo blijft iedereen zijn eigen ambities koesteren.

Een ernstig tekort in de afwegingen vinden we ook dat geen enkele aandacht wordt besteed aan *alternatieven verduurzaming veehouderij*. Terwijl die in de brede maatschappelijke discussie Alders, wel een grote bijdrage hadden

Wanneer 50 % in de 'schaalgrootte dialoog' (2011) afwijzend stond tegenover verdere schaalvergroting lag het op zijn minst voor de hand om in ieder geval aandacht te besteden aan 'alternatieven' voor nog verdere massaproductie.

Onderzoekers van Wageningen UR, het Louis Bolk Instituut en de Ketenorganisatie Bionext) hebben in het samenwerkingsverband 'bioKennis' eind 2011 de prestaties van de biologische landbouw op zeven aspecten van *integrale duurzaamheid* beoordeeld. Hun conclusies waren op alle aspecten positief.

Zonder het een voor het ander in te ruilen zou ten minste overwogen kunnen worden welke elementen in de biologische landbouw de verduurzaming van het IV-systeem zouden kunnen bevorderen. Geen woord vinden we erover!

Of is dit voor de IV sector en de overheid nu juist een teveel 'out of the box' !

6. Door de invulling van de duurzaamheidsthema's (plussen) algemeen te houden dreigt er in de praktijk een inflatoire invulling van het GPS

In de Omgevingsvisie was het qua thema duidelijk waar de verduurzaming zich op moest richten : *milieu, dierenwelzijn, volksgezondheid en ruimtelijke kwaliteit*.

In de actuele uitwerking wordt dit aanmerkelijk verruimd met nog mogelijke andere (sub) thema's. Ook het aantal is discutabel geworden!

We vinden dit de verkeerde ontwikkelingsrichting.

Allereerst: De thema's zijn direct gerelateerd aan de besluitvorming bij een omgevingsvergunning. Waarschijnlijk zijn daardoor de genoemde thema's duurzaamheid (UDV/NMP zie inleiding) buiten beeld gebleven. Ten onrechte!

Voorts: Indien de keuze van de genoemde vier thema's, plus mogelijk nog enkele aanvullingen, gehandhaafd blijft dan dienen deze imperatief te blijven binnen het GPS, in ieder geval alle aspecten van milieu, gezondheid en ruimtelijke kwaliteit. Facultatieve thema's kunnen een extra meerwaarde geven doch nooit 'in de plaats van' . Het mag geen keuze-menu worden voor de ondernemer !

Dezelfde verdeling imperatief-facultatief dient ook aangebracht te worden indien de 'Menukaart' van de Food Valley mogelijk gebruikt gaat worden.

We zien in relatie hiermee nog een ander onderscheid :

Wanneer het veranderingsdoel werkelijk een *versnelde* transitie naar een duurzame veehouderij is, die naar de aard een integraal karakter hoort te hebben, dan dragen niet alle thema's evenveel bij aan die verandering.

De systeemanalyse onderkent in dit verband zgn. 'leverage points' : (krachtige) invloedsfactoren die bij toepassing een hefboomwerking op snelheid en kwaliteit van de verandering. kunnen hebben. Anderen werken juist vertragend!

Er zou dus een reeks opgesteld kunnen worden van (sub) thema's van heel veel invloed op de verandering naar weinig/neutral. Een interessante vraag is dan bv. of het vrij geven van de locatiegrootte een belangrijk 'leverage point' is naar verduurzaming, zoals de Provincie ons wil doen geloven!

De vraag is dus "Wat heeft de grootste invloed op de transitie naar een duurzame veehouderij"

Een tweede ontwaarding dreigt wanneer financiële overwegingen (8% van legesbedrag en fiscale compensaties) het plafond en dus het kwaliteitsniveau van de invulling gaan bepalen. (reacties LTO, Achterhoek) .

Een derde gevaar zien we in het legitimeren van thema's en niveau vanuit de toepassing van lokaal 'maatwerk' en 'uniciteit' van de locatie. Dit geldt zeker wanneer er ook 'plussen' kunnen worden gekozen vanuit de lokale dialoog.

Verder zijn we van mening dat het beoogde niveau van die dialoog door de Provincie zwaar wordt overschat! (zie punt 12)

Zonder duidelijk omschreven imperatieve thema's en daaraan gekoppelde kwaliteitsniveaus wordt het GPS een lappendeken.

7. Niet 'vinken' maar 'vonken', kan alleen mogelijk tot een cultuuromslag in

denken leiden wanneer het plaatsvindt als: “vonken, daarna vinken op kwaliteit”.

De doelstelling van het GPS wordt omschreven als:

“ Het gaat ruimte bieden aan economische ontwikkeling en innovatie in combinatie met een versterking van de kwaliteit / waarde van het buitengebied” .

Met ‘vonken’ alleen is het zeer onzeker of deze spagaat wel van de plaats komt richting verduurzaming! Dit ‘vonken’ representeert de gedachte dat het gangbare streven in de ruimtelijke ordening naar rechtszekerheden de verduurzaming zou belemmeren. Deze zgn. aanbodplanologie zou dan ook ingeruild dienen te worden voor een open en flexibel bestemmingsplandenken.

Natuurlijk is het een nuttige zaak om een ‘out of the box’ houding te stimuleren teneinde een ‘mindshift’ te bewerkstelligen en nieuwe wegen te vinden.

Dit dient echter wel uit te monden in te beoordelen ‘kwaliteit’ duurzaamheid.

Het is een schijnvoorstelling van zaken dat kwaliteitsbeoordeling kan zonder duidelijk te scoren normen. In combinatie met ‘maatwerk’ en lokale invullingen leidt het ontbreken van goed omschreven niveaus van kwaliteit tot gebrek aan transparantie en willekeur.

8. De wetgeving betreffende een ‘goede ruimtelijke ordening’ geeft onvoldoende juridisch borging aan het GPS.

Door de verbinding van het GPS met de wetgeving ruimtelijke ordening en dus vanzelf met ‘planregels’, zal het belangrijkste criterium ‘ een goede ruimtelijke ordening’ zijn. De criteria hierbij zijn van fysiek-ruimtelijke aard.

Het waarborgen van een ‘goed werk-woon-leefklimaat’ -- gerelateerd aan de duurzaamheidsvoorwaarden , en waar alles onder valt wat (negatieve) gevolgen heeft voor het milieu (WABO art 1.1, 2^e lid > Wm art 1.1 2^e lid) en dus bij een besluit op aanvraag omgevingsvergunning dient te worden betrokken(WABO art 2.14 1^e lid) -- is dus onderdeel van een goede ruimtelijke ordening.

Een ‘goede ruimtelijke ordening’ dient dus onderbouwd te worden vanuit de gestelde duurzaamheidsvoorwaarden.

Het is dan een probleem dat het stimuleren en aansturen van verduurzaming dient te passen binnen ‘*fysiek-ruimtelijke criteria*’, willen er mogelijkheden zijn (Statenbrief pag 4). Dat ligt voor een aantal thema’s moeilijk bv gezondheidsrisico’s.

T.a.v. mogelijke thema’s GPS is dat nog totaal niet overwogen !

De juridische onderbouwing van het GPS is daarom op dit moment uiterst zwak.

Het ziet er dus naar uit dat het GPS met hangen en wurmen ingepast moet worden in bestaand beleid en bestaande juridische kaders als beleidsregels, bestemmingsplan, WABO vergunning en/of anterieure overeenkomst..

Het verbinden met wervende termen als ‘dialogo, ontwikkelingsgericht, maatwerk, lokale uniciteit, draagvlak, vonken, niet fitten, zal een gebrek aan juridische borging echt niet oplossen, eerder camoufleren!

Gemeenten zullen zich er o.i. in deze vorm niet (ambitieu) aan wagen.

Wat alvast wel zou kunnen helpen is dat de Provincie in haar (aangepaste)

Omgevingsverordening een aantal onderscheiden beoordelingsregels reeds vastlegt m.b.t. de thema’s verduurzaming. De huidige bewoordingen (aanvaardbaar, bijdraagt aan verbetering en/of vermindering van...(par. 2.5.13) bieden geen enkele juridische borging!

Maar deze meer juridische borging zal waarschijnlijk niet gebeuren (Notitie pag 7, Statenbrief pag 5). Het gevolg is dat Gemeenten het op hun eigen wijze zullen gaan interpreteren.

Ook de nieuwe Omgevingswet zal juridisch evenmin weinig aan een borging van het Plussen Systeem” bijdragen indien de bewoordingen beperkt blijven tot het al even vage: “een goede motivering vanuit een goed en veilig leefklimaat”.

9. De mogelijkheden van het verdienen van uitbreidingsruimte door

bovenwettelijke tegenprestaties is niet per thema onderbouwd.

In aansluiting op punt 8 : 'Plussen' In het kader van een goede ruimtelijke ordening bestaan in alle gevallen uit *fysische maatregelen* (criterium) die worden genomen bovenop het niveau waartoe al een wettelijke verplichting bestaat. Bv. een stalsysteem of ventilatie die lager scoort dan de toegestane maximale 14 odour geur.

Het ziet er naar uit (zie punt 6) dat de Provincie de extra prestaties zal beperken tot de thema's ruimtelijke kwaliteit, biodiversiteit, water, dierenwelzijn, volksgezondheid en milieu. (voorstel FoodValley)

Milieuaspecten als ammoniak, fijnstof, geluid, externe veiligheid en bodem/water kennen min of meer duidelijke normen, die als referentie kunnen dienen bij het bepalen van een goede ruimtelijke ordening, maar bij 'gezondheidsrisico's' bv. niet. Voor 'landschappelijke inpassing' en biodiversiteit ligt dat ook ingewikkeld.

Wat is bij niet-genormeerde milieuvloeden bovenwettelijk? Wanneer is er sprake van extra kwaliteit? En hoe stel je kwaliteit vast? Heeft bv. de aanleg van een plas-dras-zone dezelfde kwaliteit als een houtsingel?

In de Menukaart van FoodValley worden per thema voorbeelden gegeven. Voor een eventuele toepassing in het Plussensysteem is dat natuurlijk (nog) ontoereikend, maar in die concretisering moet het wel verder.

De relatie met bovenwettelijke maatregelen betreft niet alleen die van de wetgeving ruimtelijke ordening en milieu. Er dient zeker ook een relatie gelegd te worden met separate wetgeving als de Kaderrichtlijn water en de Nitraatrichtlijn. Hierop is het (toekomstig) Mestbeleid gebaseerd : de aanpak langs drie sporen (duurzaam evenwicht mestproductie-afzet ; voermaatregelen; dierlijke mest als kunstmest vervanger) .

Ook hiermee is de bovenwettelijke relatie met het GPS onduidelijk.

Dat geldt helemaal voor de relatie met de Europese NEC Richtlijn betreffende de verplichte emissieplafonds NOx SO₂, NH₃ en VOS.

Het in de juiste wettelijke kaders (algemeen en specifiek) plaatsen van het GPS en daaraan gerelateerd het concreet vastleggen van thema's en de bovenwettelijke niveaus maakt dit tot de kern van de realiteitswaarde van het GPS

We zijn dan ook van mening dat :

Het vastgesteld hebben per thema van (bovenwettelijke) kwaliteit en hoe dat te verankeren in planregels en/of privaatrechtelijke overeenkomsten dient volledig geoperationaliseerd klaar te liggen alvorens het GPS überhaupt in werking kan/ mag treden. Tot dat moment dienen onvoorwaardelijke normen voor schaalgrootte gehandhaafd te blijven!

In de voorstellen wordt verder gesteld dat een eenmalige controle genoeg moet zijn. Ook dit is meer opportunisme dan een verstandige overweging. Ook uit onderzoek blijkt dat dit een verkeerd signaal is: Bij een controle in 2009 door de Servicepunten Handhaving in Noord Brabant van 47 bedrijven en 63 luchtwassers kwam naar voren dat driekwart van de luchtwassers niet voldeed aan de voorschriften. Naast de voorgeschreven elektronische monitoring bleek 'handhaving' noodzakelijk.

10. Het ziet er naar uit dat de versnelling van de verduurzaming niet geldt voor de huidige praktijk IV en dat het GPS hiermee zo wie zo naar de toekomst wordt uitgesteld.

Hebben we hier te maken met de grootste vertragingstruc ?

Voorgesteld wordt om een ruim 'overgangsrecht' aan te houden. Ook weer om economische redenen : afwenteling te verwachten planschade. Dat die mogelijkheden zonder meer ten grondslag wordt gelegd aan het GPS staat haaks op de beoogde doelstelling van een *versnelde* transitie en scheidt argwaan over hoe er straks met het GPS vermoedelijk omgegaan zal worden!

Reeds vergeven planologische rechten en lopende aanvragen (let wel: dat kan al een mededeling zijn naar de gemeente!) vallen dus niet onder het GPS.

Tot die verworven rechten horen ook de door de Provincie toegekende Natuurbeschermingswet-vergunningen.

Vlak voor de invoering van de PAS op 1 juli 2015 (en ook nog steeds erna) zijn deze De argumentatie op advies van het LTO massaal aangevraagd. Ook de driejaars-limiet is opgeheven.

De onderbouwing berust steeds op : òf de NH3 van de aangevraagde bezetting valt lager uit dan reeds vergund, òf er wordt 'extern salderen' (19kr) toegepast.

De onderbouwing van 'salderen' wordt steeds gelegitimeerd door een beroep op art 15 van de 'Verordening Stikstof en Natura 2000' (hardheidsclausule) en afstaan van NH3 (verkoop) van een donorbedrijf aan de aanvrager.

Deze wettelijke onderbouwing is o.i. over de rand. De Stikstofverordening en dus ook de art 15 is juli 2015 ingetrokken, gelijk met de invoering van de PAS. Binnen de PAS is 'externe saldering' alleen nog mogelijk *in hoge uitzondering* (par 5.6).

Ook hiermee geeft de Provincie het signaal af dat die hele verduurzaming vooral niet ten koste mag gaan van de verdere uitbreiding van de veehouderij !

11. Het GPS kan geen antwoord geven op wat de 'maximale belastingsmogelijkheden' zullen zijn/worden in het landelijke gebied .

Onafhankelijk van een m.e.r.-rapportage van de provincie zelf bij het GPS zullen de gemeenten voor hun gebied een PlanMER moeten maken op grond van het Besluit m.e.r (C-drempel)

Zonder dat de concreet omschreven mogelijkheden van het GPS in het plangebied bekend is lijkt het ons niet mogelijk om de 'maximaal toegestane belasting' vast te stellen. Dit betekent ook dat een 'goede ruimtelijke ordening' op plan-niveau niet kan worden vastgesteld!

12. De aannahme dat een (buurt)dialog uit kan gaan van een wederzijds belang is niet realistisch.

Even onrealistisch is daarbij de verwachting dat het buurtgesprek de verduurzaming bevordert zoals beschreven in de recente Statenbrief pag 2

In de Notitie (pag 5) wordt het initiatief nemen door de aanvrager en dialoog met de omgeving (buurtgesprek) centraal gesteld in het GPS. De bedoeling is om er (maatschappelijke) draagkracht mee te bewerkstelligen: meer tevredenheid bij de boer en bij de burger.

Vervolgens wordt er op gemeentelijk niveau in het kader van de omgevingsvergunning een afweging gemaakt tussen het bedrijfsbelang, belangen en wensen van burens en de impact op de omgeving.

Per saldo staat de dialoog dus toch niet zo centraal! Het vormt ook niet meer dan èèn van de stappen in het Stappenplan GPS (Notitie pag 9).

Wat de invloed zal zijn in het verdere verloop (stap 5 tot 11) is onduidelijk.

We zien nog twee andere problemen:

Maatschappelijk draagvlak heeft in het GPS een dubbele bodem: Gezien de pilots wordt er allereerst gestreefd naar een draagvlak (via een pro-creatief gebeuren!) bij de direct belanghebbenden : de veesector. Het is gericht op acceptatie van het GPS.

Het tweede draagvlak betreft daarna, wanneer het GPS wordt toegepast: het buurtgesprek. Dit kàn leiden tot een zeer lokaal draagvlak. Wanneer het GPS spreekt over een noodzakelijk 'maatschappelijk draagvlak' dan is de vraag wat er mee bedoeld wordt: De instemming van de veesector of een optelsom van lokale draagvlakjes ?

(Notitie pag 5, punt 4

De omwonenden zijn veelal burgers (bv in verbouwde boerderijen) en collega-boeren. De eerste groep raakt steeds meer in de meerderheid! In de (oude) extensiverings- en verwevingsgebieden is dat al overduidelijk.

Deze burgers hebben geen 'gemeenschappelijk belang' met een boer die zijn locatie in de buurt fors wil uitbreiden. Die basis voor een dialoog is er helemaal niet! De boer is gericht op waardevermeerdering van zijn bedrijf, de burger ervaart alleen maar waardevermindering ! Het gesprek zal niet leiden tot begrip voor elkaars ideeën en standpunten. Dat gaat alleen op bij voldoende sociale samenhang in een buurt zoals bij collega-boeren onder elkaar (meestal) of burgerbewoners met grond die van 'hulp' kunnen profiteren

Een buurtgesprek dat beperkt blijft tot de direct omwonenden (buurtschaal) doet zeer tekort aan het creëren van draagvlak voor een goed werk-woon- en leefklimaat in *een gebied*. Bv. gezondheidsrisico's, landschappelijke kwaliteit, ammoniakemissie gaat veel verder dan een straal van 300 meter om het bedrijf. Het initiatief van een uitbreider moet daarom getoetst worden aan (een representatieve groep) bewoners uit het hele gebied. Het 'belanghebbend zijn' dient ook niet beperkt te zijn tot enkele buurmensen !

De invloed van een buurtgesprek is ook afhankelijk van de 'kundigheid' van de omwonenden. Burgers zullen vanuit de dagelijkse leefervaring direct waarneembare feiten inbrengen als stank, lawaai en zichtbelemmeringen, veiligheid. Voor een gesprek erover, met tegenvoorstellen of alternatieven, zijn ze echter veelal niet toegerust. De woordvoerder of belangbehartiger van de boer zal geen 'slapende honden wakker maken'. Het gevolg is dat de problemen later alsnog zullen gaan ontstaan.

Ook zullen er thema's (GPS) zijn waar de buurt veel minder belangstelling voor heeft, maar die voor de verduurzaming van de sector wel belangrijk zijn : bv diervriendelijkheid, biodiversiteit , medicijngebruik, zoönosen, waterkwaliteit, energiegebruik.

In het draagvlakverhaal zouden die dan geen rol spelen!

Bewoners dienen zich daarom te 'wapenen' voor een volwaardig partner in de dialoog. De 'verplichting' tot een dialoog alleen is daarom niet voldoende.

We zijn het daarom eens met de reactie van de GGD (pag 3) waarin zij duidelijke in deze voorwaarden aangeven.

28-10-015

-